

Спеціалізованій вченій раді
Д 26.056.02 при Київському
національному університеті
будівництва і архітектури

ВІДГУК

офіційного опонента

ЧЕРНЯВСЬКОГО ВОЛОДИМИРА ГЕОРГІЙОВИЧА

на дисертацію КРАВЧЕНКО ІРИНИ ЛЕОНІДІВНИ

**«ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ АРХІТЕКТУРИ
ЗАКЛАДІВ НЕФОРМАЛЬНОЇ ОСВІТИ»**

представлену на здобуття наукового ступеня доктора архітектури
за спеціальністю 18.00.01 – Теорія архітектури, реставрація пам'яток
архітектури

Актуальність теми дисертації

Актуальність теми дисертаційного дослідження не викликає сумнівів, оскільки одним із ключових питань сучасності є питання якості освіти. А нова система неформальної та, у тому числі позашкільної, освіти має стати логічною та послідовною з'єднувальною ланкою у структурі сучасної безперервної освіти в Україні. У зв'язку з цим існує необхідність реформування методологічної та номенклатурної бази сучасних освітніх та просвітницьких закладів в нових соціально-економічних умовах, що склалися в Україні, змінами у світовому освітньому просторі, підвищення ролі людського капіталу, підвищення вимог соціуму як до нового освітнього продукту. Одним із ключових питань сучасності є питання якості освіти, формування нового освітнього простору та відображення його в архітектурі закладів освіти нового типу, що відповідатиме сучасним вимогам, враховуючи зміни у галузі цивільного будівництва. Система неформальної та, у тому числі позашкільної, освіти має стати логічною та послідовною з'єднувальною ланкою у структурі сучасної безперервної освіти в Україні. У Меморандумі неперервної освіти Європейського Союзу (2000 р.) зазначено: «Досі при формуванні політики в галузі освіти враховувалася лише формальна освіта, а іншим двом категоріям не надавалося практично жодної уваги. Континуум неперервної освіти робить неформальну та формальну освіту рівноправними учасниками процесу навчання». Зараз в українському законодавчому полі неформальну освіту визнано повноправною освітньою ланкою системи освіти України. Оскільки система неформальної освіти вмонтована у загальну освітню канву, слід розглядати її розвиток у контексті системного розвитку всієї освітньої структури. Але разом з тим неформальна освіта і структурно і нормативно має певну гнучкість, що її відрізняє. З боку зору забезпечення закладів неформальної та, у тому числі, позашкільної освіти навчально-матеріальною базою та архітектурним середовищем, ця гнучкість відображається у розвинених зв'язках зі спорідненими ланками. У дисертаційному дослідженні Кравченко І.Л., зазначено, зокрема, що в

архітектурному полі заклади неформальної освіти представлені різними архітектурно-типологічними структурними ланками та елементами.

Наукова новизна одержаних результатів

Оцінюючи найважливіші здобутки дисертаційного дослідження, варто вказати на наступні результати, що мають вагому наукову новизну.

Уперше:

- започатковано новий напрямок архітектурно-теоретичних досліджень у полі формування сучасного номенклатурного ряду закладів неформальної освіти, як цілісної відкритої системи, що динамічно розвивається та проявляється у різних формах у сучасний період глобалізації освіти та, зокрема, освітньої реформи України, а саме: інституційна форма освіти (очна, заочна, дистанційна, мережева), позаінституційна (додаткова), індивідуальна (екстернатна, сімейна, педагогічний патронаж тощо) та дуальна форма освіти.
- базуючись на сучасних дослідженнях архітектурно-типологічних аспектів громадських будівель, сформульована головна гіпотеза дослідження, теоретично обґрунтовано та започатковано новий системно-аналітичний метод «спорідненої типології». З метою оптимізації методології дослідження розвитку архітектури закладів неформальної освіти вказаний метод введений до механізму проведення порівняльного, системного та структурного аналізів;
- вперше, за допомогою авторського методу «спорідненої типології», визначено та обґрунтовано мета та параметри виявлення типологічних збігів у закладах неформальної освіти з іншими типологічними ланками, визначено сукупні параметричні показники та проведена оцінка ступенів симбіотичного поєднання;
- за допомогою метода «спорідненої типології», оцінки ступенів симбіотичного поєднання, розроблено теоретично-оптимальні структурно-функціональні моделі для різних типів закладів неформальної освіти згідно сучасних вимог, створено нові корелятивні функціональні моделі та, у цьому полі, окреслено основні потенційно життєздатні поєднання – тенденційні групи – «кооперація» та «поглиблена спеціалізація», яким було дано визначення та обґрунтування;
- вперше теоретично обґрунтовано та розроблено нову класифікацію таких закладів, які здатні впроваджувати концепцію «освіта впродовж життя» та на сучасному рівні відтворювати процеси неформальної освіти, як такої. Класифікація відповідає визначеній та представленій у дослідженні методологічній моделі, таким типам закладів дані визначення, запропоновано базові орієнтовні функціональні схеми будівель таких закладів, надано основні класифікаційні характеристики для кожного типу відповідно до місткості, розташування та територіальної доступності;

- вперше визначені, сформульовані та обґрунтовані основні принципи формування архітектури закладів неформальної освіти, принципи образного вирішення таких закладів, надані рекомендації щодо реалізації основних принципів на рівні середовища, об'єкту та елемента, визначені багатоаспектні прийоми реалізації основних принципів та наданий алгоритм формування архітектури закладів неформальної освіти на прикладі проектного впровадження результатів дослідження.

Удосконалено:

- системно розглянуто та узагальнено результати міждисциплінарних теоретичних досліджень феномену неформальної освіти з метою поєднання архітектурних вимог та сучасних тенденцій розвитку супутніх галузей (педагогіки, соціології, економіки, психології, гігієни, спорту тощо) з структурно-функціональним аспектом проектних рішень закладів неформальної освіти.

- на основі міждисциплінарних досліджень теоретичних розробок супутніх галузей, запропоновано та створено принципову схему системи закладів неформальної освіти відповідно до видів освіти та віку осіб, що навчаються, з метою визначення місця закладів неформальної освіти як у системі освіти, так і у системі громадських будівель. Досліджено, визначено та обґрунтовано основні, другорядні та допоміжні процеси в будівлях таких закладів, що аналізуються для симбіотичного поєднання;

- визначено, що система закладів неформальної освіти є відкритою змішаною конкретною складною системою, що структурно організована та здатна до системних перетворень під дією зовнішніх факторів;

Отримало подальший розвиток:

- надані рекомендації щодо створення універсальних та спеціальних освітніх модулів, схем їх комбінації та групування відповідно до визначених у дослідженні основних тенденцій, як основа для формування освітніх осередків закладів неформальної освіти, що є закладами-симбіонтами, рекомендації щодо формування освітньо-громадських осередків нового типу.

- відомості щодо основних типологічних ознак та витоків формування архітектури сучасних закладів неформальної освіти та виявлено, так звані, «мерехтливі» типологічні ланки відповідно до генези розвитку будівель закладів неформальної освіти;

- обґрунтовано та опрацьовано зведення вимог до інклюзивного навчання та безбар'єрного архітектурного середовища з визначеними у ході роботи сучасними теоретичними основами формування будівель таких закладів;

- як теоретично-методологічні механізми забезпечення системної реалізації принципів формування, визначені та обґрунтовані багатоаспектні прийоми, що

покликані оптимізувати методологію формування архітектури закладів неформальної освіти.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Детальне ознайомлення з текстом дисертації Кравченко І.Л. дає підстави стверджувати, що підхід дисертанта до дослідження є досить об'єктивним. Всі основні наукові положення та висновки, які автор запропонував в дисертації, теоретичні та практичні результати, які винесено на захист, належним чином обґрунтовані. Вони базуються на загальновизнаних методах аналізу, методах врахування факторів, функціонального аналізу об'єкта, що досліджується; математичного розрахунку, графічного моделювання та експериментального проектування. Достовірність наукових положень та рекомендацій підтверджується практикою їх використання при проектних роботах та у навчальному процесі.

Оцінка змісту та завершеності дисертації

Дисертаційна робота Кравченко Ірини Леонідівни на тему «Теоретичні основи формування архітектури закладів неформальної освіти» складається з анотації, переліку термінів та умовних скорочень, вступу, 6-ти розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг 470 сторінок: 283 сторінки основного тексту, 51 рисунок, 25 таблиць; 48 - список використаних джерел з 417 найменувань, 8 - акти впровадження. Структура матеріалу, що його було представлено, не викликає зауважень.

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми дисертаційного дослідження, стан наукової проблеми, її важливість та зв'язок із іншими галузями, що розробляють тему неформальної освіти, а саме – педагогіка, соціологія, психологія та економіка; визначені підстави для проведення дослідження, мету, завдання, об'єкт, предмет та методи дослідження, наукову новизну, основні результати, практичне значення; зв'язок із науковими програмами, планами, темами, представлені дані щодо впровадження та оприлюднення результатів проведеного дослідження.

У першому розділі **«Системно-педагогічний аспект формування неформальної освіти»** дисертаційного дослідження Кравченко І.Л. представлено визначення терміну «неформальна освіта» з боку педагогічної галузі, визначено поняття «неформальна освіта» з боку інших супутніх галузей, наведені дані щодо пошуків та розробок періодизації розвитку неформальної та, у тому числі, позашкільної освіти, як педагогічних інституцій, так і предметно-архітектурного середовища подібних закладів. Представлений аналіз педагогічних концепцій розвитку неформальної освіти: концепції «розвитку» та «підключення», що притаманні позашкільній освіті; концепції розвитку освіти дорослих (5 основних концепцій). Надані відомості щодо розповсюдження таких основних педагогічних концепцій розвитку неформальної освіти у світі. Результатом першого розділу є обґрунтування етапів розвитку феномену неформальної освіти у світі та в Україні у часових межах дослідження, відповідно до науково-педагогічних поглядів та у зв'язку із

періодами розвитку архітектури закладів неформальної освіти. Визначено п'ять основних етапів. Для кожного з етапів надано інформацію щодо формування структур неформальної, та, у тому числі, позашкільної, освіти.

У другому розділі **«Гене́за розвитку архітектури ЗНФО»** було проведено аналіз історії розвитку архітектури закладів неформальної освіти у світі та в Україні відповідно до часових меж дослідження та характеристик основних етапів розвитку, сучасних прикладів архітектури закладів, що схожі за функціями із закладами неформальної освіти та складено типологічне дерево розвитку архітектури. У розділі докладно розглянуто етапи формування та розвитку архітектури таких будівель, що схожі із ними за функціями на прикладах згідно формування їх у світовому досвіді та на території України. На сучасному етапі розвитку було проаналізовано сучасні приклади формування функціонально-планувальної структури закладів, що подібні за функцією. Виявлено, що серед сучасних прикладів розвитку архітектури таких будівель окремої уваги заслуговують спеціалізовані заклади, центри освіти дорослих та комбіновані заклади додаткової освіти, бібліотеки та медіа теки, виставково-видовищні заклади наукового спрямування, «розширені школи» тощо. Проаналізовано генезу архітектури закладів додаткової, та, у тому числі, позашкільної освіти та встановлені основні характеристики кожного з етапів. Результатом другого розділу дисертаційного дослідження є типологічне дерево розвитку архітектури закладів, які певною мірою у свій час виконували функції неформальної освіти, як спеціалізовані так і багатoproфільні.

У третьому розділі **«Методологічні засади дослідження розвитку архітектури закладів неформальної освіти»** представлені та обґрунтовані методи дослідження: теоретичні методи; метод гіпотези та припущення; емпіричні методи; комплексний підхід дослідження факторів впливу, виявлення проблем, що зумовлюють фактори, та визначення основних тенденцій розвитку архітектури об'єктів неформальної освіти; системний аналіз. З метою оптимізації методології даного дослідження до механізму проведення порівняльного та структурного аналізів Кравченко І.Л. введений термін, так званої, «спорідненої типології». Вказаний метод розрахований на аналіз різних типологічних ланок до здатності їх функціонального поєднання із закладом неформальної освіти, та базується на виявленні основних процесів, що притаманні закладам неформальної освіти та аналізі прогностичного їх проведення у закладах, що здатні до симбіотичного поєднання. У третьому розділі проведено ґрунтовне дослідження факторів, що впливають на розвиток архітектури закладів неформальної освіти. Наведено основні наявні статистичні дані. Виділено основні тенденції розвитку архітектури закладів неформальної освіти: основні структурно-функціональні тенденції – кооперація (функцій, різних вікових груп, архітектурно-планувальних прийомів, архітектурного об'єму та ландшафту) та поглиблена спеціалізація (збагачення додатковими функціональними групами освітньої та/або просвітницької складової, оптимізація функціонально-планувальних схем тощо); приділено увагу питанню адаптивності, що проявляється, на думку авторки, у наступних аспектах – реновація (об'єктів, забудови, території), оптимізація

(функціональна, кліматична, конструктивна), інтеграція (в існуючий фонд, у структуру міста, врахування позицій, що пов'язані з інклюзивністю).

У четвертому розділі **«Основні напрямки розвитку архітектури закладів неформальної освіти в Україні»** викладено бачення автора перспективного розвитку закладів неформальної освіти та їх архітектури, представлені основні загальні класифікаційні позиції. Представлено сучасну номенклатуру прогностично життєздатних типів будівель закладів неформальної освіти відповідно до тенденцій розвитку їх архітектури: заклади-симбіонти, сезонні заклади, комплексні заклади освіти, громадські освітньо-рекреаційні центри, профільовані за напрямками, культурні центри. Авторкою створено принципову схему організації закладів неформальної освіти, відповідно до виду освіти та віку осіб, що навчаються. Схема розроблена з урахуванням вікових категорій осіб, що навчаються та включає існуючий стан освітніх інституцій та їх прогностичний розвиток. Для реалізації таких основних тенденцій як «поглиблена спеціалізація» та «кооперація» у розділі було визначено основні процеси, що необхідні для повноцінного сучасного функціонування закладів неформальної освіти у симбіотичному поєднанні із іншими будівлями: індивідуальні освітні, групові процеси, клас – основна група; публічні освітні процеси, спортивно-оздоровчі процеси, процеси, що забезпечують харчування та обслуговування – друга важлива складова; внутрішній громадський простір - рекреаційно-комунікативна функція; відпочинок. Проведений аналіз сукупних параметричних показників закладів неформальної освіти із іншими типологічними ланками, що здатні до симбіотичного поєднання. Визначені основні групи закладів-симбіонтів із оптимальними показниками ступенів симбіотичного поєднання. Даний аналіз проводився відповідно до означених основних структурно-функціональних тенденцій.

У п'ятому розділі **«Концепції формування та перспективного розвитку основних типів ЗНФО»** проведений підсумковий аналіз ступенів симбіотичного поєднання закладів неформальної освіти з іншими типами будівель. Авторкою було створено кореляційні моделі основних структурно-функціональних тенденцій. Виявлено, що до тенденції «поглиблена спеціалізація» відносяться наступні будівлі закладів-симбіонтів: ті, що мають впроваджувати освітню функцію - дитячі садки, школи, вищі навчальні заклади, науково-дослідні інститути, та, заклади, що мають втілювати здебільшого просвітницький сценарій – бібліотеки (медіатеки), музеї та виставки, заклади дозвілля, видовищні та культові заклади. Кореляційні моделі напрямку «поглиблена спеціалізація», передбачають тісне поєднання функціональних сценаріїв закладів неформальної освіти та закладів-симбіонтів. Напрямок «кооперація» передбачає включення освітніх осередків у структуру наступних будівель: багатофункціональні будівлі, ТРЦ та ТРК, заклади відпочинку та туризму, готелі, житлово-громадські комплекси, санітарно-профілактичні заклади та санаторії, спортивні та фізкультурно-оздоровчі споруди, окремі заклади соціального захисту населення. Результатом п'ятого розділу є пропозиція сучасної класифікації закладів неформальної

освіти відповідно до віку користувачів, розташування таких будівель та місткості. Основні класифікаційні позиції проілюстровані впровадженнями результатів дослідження Кравченко І.Л., їм дані визначення та представлені базові функціональні схеми.

У шостому розділі «Система принципів сучасного формування архітектури ЗНФО» визначені, обґрунтовані та структуровані основні принципи сучасного формування архітектури закладів неформальної освіти, прийоми та теоретично-методологічні механізми забезпечення системної реалізації принципів формування ЗНФО, що проілюстровані впровадженнями науково-теоретичних розробок авторки дослідження. Визначено шість головних принципів: принцип системного перетворення (є основним та керуючим), принцип диференційованої відкритості, принцип типологічної та функціональної гнучкості, принцип концентрації та розгалуження, принцип функціонально-планувальної адаптивності і варіативності та принцип функціональної доступності. Всі шість принципів діють системно та пов'язані між собою. У розділі запропонована загальна схема реалізації основних принципів формування архітектури закладів неформальної освіти на рівні середовища, об'єкту та елемента. Серед основних принципів образного вирішення будівель закладів неформальної освіти визначені наступні: принцип композиційної та образної відповідності призначенню закладу та його планувальним рішенням; дуальний принцип відповідності та протиставлення образу будівлі середовищу, що його оточує; принцип масштабності; принцип атрактивності комплексного вирішення об'єкту, ансамблю; принцип концептуальної цілісності архітектурно-образних рішень. Визначено основні групи прийомів, що реалізують основні принципи та принципи образного вирішення, визначений між ними зв'язок. Представлений алгоритм формування архітектури культурного центру, як практична ілюстрація авторського впровадження результатів дослідження, на основі прийомів та теоретично-методологічних механізмів забезпечення системної реалізації принципів формування архітектури закладів неформальної освіти, що їх було визначено у роботі. Методичний підхід до формування архітектури будівель таких закладів, проілюстровано впровадженнями результатів дослідження автора – проект єврейського культурного центру у м.Кишиневі, Молдова. Також у шостому розділі роботи було проілюстровано основні позиції науково-педагогічної діяльності Кравченко І.Л. та надані приклади дипломних проектів.

Загальні висновки відповідають поставленим завданням та відображають основні результати дисертаційного дослідження.

Значення одержаних результатів для науки й практики та рекомендації щодо їх можливого використання

На наш погляд, результати дисертаційного дослідження характеризуються теоретичною та практичною значущістю. Вони можуть бути використані у навчальному процесі під час курсового та дипломного проектування.

Наукове і практичне значення отриманих результатів полягають у тому, що результати дослідження можуть бути використані для подальших досліджень науково-дослідними установами. Так, теоретичні результати дослідження: розроблено теоретично-методичні основи, принципи та практичні пропозиції удосконалення та доповнення законодавчо-нормативної бази проектування закладів неформальної освіти при проектуванні нових та реконструкції існуючих будівель; запропоновано теоретичне підґрунтя для створення освітніх осередків нового типу різної місткості для об'єднаних територіальних громад в умовах децентралізації; запропонована науково-практична основа для розробки програм навчальних курсів сучасних тенденцій розвитку архітектури будівель цивільного призначення в архітектурно-будівельних вузах України. Результати дисертаційного дослідження Кравченко І.Л. можуть бути використані також у міждисциплінарних дослідженнях, оскільки проблема, що аналізувалася в дисертації та формування теоретично-методологічних підходів до вирішення її, крім архітектурного аспекту, як її матеріального прояву, лежить на межі, перетині різних сфер: педагогіки, психології, соціології, економіки тощо.

Обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій підтверджується теоретично-методичними розробками Кравченко І.Л., які стосуються формування різних аспектів архітектури закладів неформальної освіти: принципами її формування, що реалізуються на різних рівнях та багатоаспектними прийомами реалізації таких принципів: пропозиціями щодо нового номенклатурного ряду закладів неформальної освіти; даними власних теоретичних досліджень, результатами, які впроваджені у практику та концептуальне проектування, статистичними даними та відповідністю результатам, що їх отримано іншими авторами з боку архітектури та супутніх галузей; застосуванням основних та спеціальних (авторського методу «спорідненої типології») наукових методів досліджень, відповідністю методів дослідження його меті та завданням, кількісним і якісним аналізом науково-теоретичних розробок супутніх галузей, теоретичного та проектного матеріалу.

Повнота викладення наукових положень, висновків і рекомендацій дисертації в опублікованих працях

Основні положення та результати дисертаційного дослідження були оприлюднені автором на Круглому столі «Актуальні питання позашкільної освіти в умовах децентралізації та реформування системи освіти», грант Президента України «Розроблення сучасної концепції позашкільної освіти в Україні» (Розпорядження Президента України від 29.05.2017р. №114/2017-рп. Київ, 5 грудня 2017); та на 11 наукових та науково-практичних конференціях: 3 всеукраїнських та 7 міжнародних та на науково-практичній конференції, що була присвячена до 90-річчя КНУБА, до 30-річчя кафедри дизайну архітектурного середовища, до 30-річчя кафедри теорії архітектури

Основний зміст та результати дисертаційного дослідження опубліковані у 36 працях, у тому числі: 15 – у фахових виданнях України; 6 – у наукових виданнях інших держав, що включені до наукометричних баз; 2 статті, що додатково відображають результати дисертації; 10 тез та доповідей на

конференціях; 3 навчально-методичні праці. Основні положення, що виносяться на захист, отримано особисто, що засвідчується 22 одноосібними публікаціями та 14 у співавторстві.

Відповідність змісту автореферату основним положенням дисертації

Ознайомлення з текстом автореферату дисертації дає підстави стверджувати, що за структурою та змістом він, в основному, відповідає вимогам, що ставляться МОН України. У тексті автореферату відображено основні положення, зміст, результати і висновки здійсненого Кравченко І.Л. дисертаційного дослідження. Автореферат відповідає змісту дисертації і розкриває її основні положення. Наголосимо, що зміст автореферату та основні положення дисертації є ідентичними.

Дискусійні положення та зауваження

Загалом, позитивно оцінюючи здобутки дисертанта, вважаю за необхідне зазначити наступні дискусійні положення та зауваження до поданої дисертаційної роботи:

1. У роботі достатньо поверхово представлений аналіз досліджень минулих років, що пов'язані з формуванням архітектури закладів позашкільної освіти, клубних закладів та різними аспектами розвитку будівель таких закладів. Але, відповідно до головної гіпотези дослідження, яка, серед іншого, полягає у визначенні ступенів інтеграції осередків неформальної освіти (різної місткості та призначення) підхід, що застосований автором є зрозумілим.

2. Представлений авторкою ілюстративний матеріал виконано на високому рівні. Але є окремі ілюстрації на яких текстовий супровід виглядає не досить читабельним – рисунки 1.5, 1.6, 3.2, 3.4, 5.9.

3. У роботі наявні укрупнені рекомендації щодо влаштування закладів неформальної освіти та їх осередків в об'єднаних територіальних громадах (ОТГ) – типи, місткість, доступність та розташування. Але бракує конкретних рекомендацій щодо організації подібних закладів освіти у освітніх округах, освітніх кластерах тощо.

4. Заслужовує на увагу у п'ятому розділі роботи «Концепції формування та перспективного розвитку основних типів ЗНФО» запропонована нова класифікація закладів неформальної освіти відповідно до віку користувачів, розташування, місткості та радіусу обслуговування. Сформульовані основні вимоги для формування ЗНФО, надані рекомендації щодо місткості та доступності. Було б доцільним у висновках до розділу зазначити які саме вимоги та рекомендації, тим більше що в роботі це є.

5. У шостому розділі «Система принципів сучасного формування архітектури ЗНФО» дисертаційного дослідження на рис. 6.4. представлені прийоми, які забезпечують реалізацію принципів формування ЗНФО і умовно поділені на чотири групи. На думку опонента, при розгляді цих груп більш логічним виглядає послідовність, коли після аналітично-стратегічних прийомів ідуть структурно-функціональні, архітектурно-планувальні та об'ємно-просторові прийоми, а не навпаки останні два.

6. Практичні рекомендації мали б вищу категорію, якби в процесі роботи над темою, особливо по її завершенню, автор дисертації направив би висновки

та рекомендації у відповідні державні і громадські організації для впровадження в нормативні документи.

Загальні висновки й оцінка дисертації

Незважаючи на зауваження, які не знижують загальної цінності роботи, дисертація повністю відповідає науковій спеціальності 18.00.01 – "Теорія архітектури, реставрація пам'яток архітектури".

Проведений аналіз представлених на розгляд матеріалів дослідження, дозволяє зробити висновок, що дисертація Кравченко І.Л. на тему «Теоретичні основи формування архітектури закладів неформальної освіти», подану на здобуття наукового ступеня доктора архітектури за спеціальністю 18.00.01 – Теорія архітектури, реставрація пам'яток архітектури, є самостійною, завершеною науковою працею, що містить цінні та актуальні наукові положення, науково обґрунтовані результати у полі теоретико-методологічних архітектурних досліджень, які розв'язують важливу науково-прикладну проблему формування архітектури сучасних освітніх закладів нового типу.

Автореферат відповідає змісту дисертації і розкриває її основні положення.

Робота, що представлена на розгляд, відповідає вимогам ДАК Міністерства освіти і науки України щодо докторських дисертацій, а її авторка Кравченко Ірина Леонідівна заслуговує присудження наукового ступеня доктора архітектури за спеціальністю 18.00.01 – Теорія архітектури, реставрація пам'яток архітектури.

Офіційний опонент:

Доктор архітектури, доцент
завідувач кафедри теорії,
історії архітектури та синтезу мистецтв
Національної академії образотворчого
мистецтва і архітектури

В. Г. Чернявський

В. Г. Чернявський

